

COMMENTARIA IN DEMOGRAPHIAM (II) PROFILURI DEMOGRAFICE

VLADIMIR TREBICI

Un merit deosebit al recensământului populației din 1992 este de a ne fi adus informații demografice pe naționalități care depășesc cu mult pe cele obținute la celelalte recensăminte și publicate. În afară de datele privind repartiția naționalităților în teritoriu, găsim distribuția acestora după religie – premieră în istoria recensământurilor din România – structura pe vârste și sexe, fertilitatea femeilor în vârstă de 15 ani și peste, fertilitatea după religie, repartiția fiecărei naționalități după nivelul școlii absolvite. Principalele rezultate sunt înfățișate în studiul introductiv la volumul I (*Populația – Structura demografică*).

Pentru ca sfera să fie completă ar trebui făcut un efort pentru prezentarea datelor referitoare la mortalitate – speranța de viață la naștere și rata mortalității infantile –, la nupțialitate, migrație internă.

Nu este ușor, desigur. Unele informații se pot obține cu aproximație folosind repartiția pe județe, ținând seama de ponderea fiecărei naționalități în populația fiecărui județ. Studii de demografie istorică ne-ar putea furniza elemente privind tranziția demografică pentru populația fiecărei naționalități. Istoria mentalităților – care are preocupări avansate în România – ca și imagologia ar putea aduce informații interesante.

Prefațăm „profilurile demografice“ ale naționalităților cu un tablou sintetic privind repartiția după sex și vârstă a acestora.

Raportul de masculinitate relevă câteva aspecte interesante pe naționalități. Într-o populație națională, numărul de bărbați ce revin la 100 femei este de aproximativ 96-97/100, corespunzând proporției dintre populația masculină (49%) și populația feminină (51%). Această proporție poate fi influențată de războaie, emigrații etc. În România, ponderea femeilor în populația totală a fost de 50,9 (1930), crescând la 51,7% (1948) – aici efectul celui de-al doilea război mondial este evident – de 50,7% (1977) și 50,8% (1992). Ea tinde spre 49 B : 51 F.

Pe naționalități se înregistrează variații importante. La evrei, la romi și la ucraineni predomină bărbații: raportul de masculinitate este supraunitar. Mai scăzut, acest indice este mult subunitar la germani, polonezi, cehi. De obicei, raportul de masculinitate trebuie corelat cu vârsta. Deși la naștere copiii de sex masculin reprezintă 104-105 la 100 copii de sex feminin, acest avantaj se pierde, pe măsura înaintării în vârstă, datorită supramortalității masculine. La vârstele înaintate numărul femeilor este de câteva ori mai mare decât cel al bărbaților. Dar, disproporția poate fi și efectul emigrației care – se știe bine – este selectivă. În cazul evreilor, de „Sociologie Românească“, Serie nouă, Anul VI, nr. 3-4, p. 363-380, București, 1995

pildă, au emigrat mai mult femeile, la germani, se pare că bărbații au emigrat în proporție mai mare. Fără o istorie a emigrației din ultimele 5-6 decenii multe probleme rămân neînțelese.

Tabelul 1

Indici ai repartiției populației după sex și vârstă (1992)

Nr. crt.	Naționalitatea	Bărbați la 100 femei	Vârsta (ani)		Proporția (%) a populației	
			Medie	Mediană	0 - 14 ani	60 ani și peste
	TOTAL	96,7	34,6	33,3	22,7	16,4
1.	Români	96,9	34,5	33,2	22,7	16,3
2.	Maghiari	93,9	37,2	37,1	19,1	19,7
3.	Romi (țigani)	102,5	22,9	18,7	41,4	5,1
4.	Germani	82,4	42,9	46,4	14,6	28,4
5.	Ucraineni	101,2	32,9	30,4	26,1	15,0
6.	Ruși-lipoveni	92,5	37,5	37,8	18,7	18,9
7.	Turci	98,8	27,4	23,7	33,2	8,6
8.	Sârbi	95,7	42,4	43,9	13,7	27,0
9.	Tătari	98,7	35,5	35,0	19,3	15,0
10.	Slovaci	97,8	36,8	36,1	19,8	18,9
11.	Bulgari	96,0	43,3	45,7	13,5	28,1
12.	Evrei	103,5	59,7	66,4	3,8	64,5
13.	Croați	99,6	38,0	38,4	18,0	21,5
14.	Cehi	91,0	39,5	40,5	18,0	23,8
15.	Polonezi	90,5	42,1	43,2	17,2	30,1
16.	Greci	97,7	49,6	54,3	7,1	38,4
17.	Armeni	94,9	50,8	56,3	8,5	44,6

Notă: Indicii s-au calculat pe baza repartiției populației pe grupe cincinale de vârstă.

Tabelul nr.1 ne oferă informații interesante privind gradul de îmbătrânire demografică a diferitelor naționalități, „abătându-se” în unele cazuri, de la „norma” națională.

Potrivit teoriei și modelului tranziției demografice fiecare populație trece prin mai multe faze, de la nivelurile ridicate ale natalității și mortalității, la nivelurile scăzute din epoca contemporană. Or, acest proces este valabil nu numai pentru natalitate și fertilitate; el cuprinde în orbita sa și schimbarea structurii populației după vârstă, în sensul îmbătrânirii demografice: scade proporția populației tinere și crește proporția populației vârstnice. Cele două segmente de populație sunt reprezentate de cohorțele în vârstă de 0-14 ani (populația „tânără”) și cohorțele în vârstă de 60 ani și peste (populația „bătrână”). Multă vreme ponderea populației „adulte” (15-59) rămâne neschimbată.

Populația României a intrat, de câteva decenii, în acest proces de îmbătrânire demografică. S-a publicat mult pe această temă. Cauzele demografice sunt scăderea de lungă durată a natalității și creșterea speranței de viață. Prima este cauza principală. Emigrația și imigrația pot avea și ele contribuția lor. Pe plan național, se remarcă „întinerirea“ populației urbane sau a unor județe cu ajutorul imigrației din județe cu natalitate ridicată.

Mai puțin studiate sunt consecințele sau efectele îmbătrânirii demografice pe plan economic, financiar – acesta este mai cunoscut în legătură cu pensiile –, social, demografic și chiar psihologic.

Or, din tabelul nr.1 rezultă naționalități foarte îmbătrânite, iar altele, relativ tinere. Vârsta medie se întinde de la 22,9 ani (romi) la 59,7 ani (evrei). Și mai sugestivă este amplitudinea măsurată cu vârsta mediană: 18,7 ani (romi) și 66,4 ani (evrei). Valorile naționale sunt 34,6 ani și respectiv 33,3 ani, evident imprimate de români, a căror pondere este de 89,5% în populația totală a României.

Aceleași indicații ne dă și proporția populației vârstnice (60 ani și peste): 64,5% (evrei) și 5,1% (romi). Dacă ne referim la populația tânără (0,14 ani), ea variază între 41,4% (romi) și 3,8% (evrei). Dar și alte naționalități au un număr relativ mic de tineri: sârbii, germanii, bulgarii, ca să nu mai vorbim de greci și armeni.

Într-o clasificare succintă, vom spune că naționalitățile cele mai „tinere“ (evident, demografic) sunt romii, turcii și ucrainenii. Cele mai „îmbătrânite“ sunt: evreii, armenii, grecii, bulgarii, germanii, sârbii. Cum se explică această diferențiere? Evident, emigrația este factorul decisiv. Când vom examina situația fiecărei naționalități, se va putea cunoaște mai bine această problemă.

Populația maghiară apare mai îmbătrânită decât românii. În lipsa unei emigrații mai importante explicația trebuie căutată în regimul de natalitate și de mortalitate.

Natalitatea pe naționalități – un alt capitol de demografie diferențială – este pentru prima dată cunoscută, la scară națională, grație recensământului din 1992. Unele date sintetice sunt prezentate în studiul introductiv la volumul I (p.XXXI). În extenso informația se află în tabelul 22 (pe naționalități) și tabelul 23 (după religie).

Vom reține numai fertilitatea la grupa de vârstă 45–49 ani, echivalentă cu „descendența finală“ sau „fertilitatea încheiată“. Fertilitatea întregii populații feminine în vârstă fertilă pe naționalități este influențată de structura după vârstă și deci nu este comparabilă.

Pentru aprecierea corectă a acestor informații atât de importante trebuie date câteva lămuriri metodologice. Femeile în vârstă de 45–49 ani (corespunzând deci generațiilor 1942–1946) care au declarat numărul copiilor născuți-vii în perioada 1957–1991 la vârstele succesive, de la 15 la 49 ani, sunt femeile care erau în viață la data recensământului (7 ianuarie 1992).

Nu știm nimic despre numărul copiilor pe care i-au născut mamele ce nu mai erau în viață la 7 ianuarie 1992. Prin urmare, statistic vorbind, aceste cohorte și, respectiv, generații supraviețuitoare ar fi putut să fie mai dotate și rezistente față de mortalitate. Altfel spus, un eșantion privilegiat, în oarecare măsură. Este vorba de 593 325 femei.

Întrucât există o corelație între fertilitate și gradul de instrucție școlară vom înscrie în tabelul nr.2, informații privind cele două elemente.

Pentru a avea suficient teme în a aprecia fertilitatea, prezentăm și variația acesteia după religie (Tabelul nr.3).

Nivelul cel mai ridicat al fertilității se înregistrează la romi, ucraineni, turci și slovaci. Primele trei naționalități ocupă primele locuri din punct de vedere al „tinereții” demografice. Dacă ne aruncăm privirea asupra repartiției populației pe naționalități, după nivelul școlii absolvite, remarcăm că romii au cea mai mică proporție de absolvenți ai învățământului superior (0,1% față de media națională de 5,1%) și de asemenea o proporție redusă a absolvenților învățământului secundar (35,6% față de media națională de 66,6%). O situație similară se înregistrează la turci și la ucraineni.

Tabelul 2

Populația de 12 ani și peste, după nivelul școlii absolvite și populația feminină în vârstă de 45-49 ani după numărul de copii născuți-vii, pe naționalități (1992)

Nr. crt.	Naționalitatea	Nivelul școlii absolvite %		Copii născuți la 1000 femei	Fertilitatea în % față de media națională
		Învățământ superior	Învățământ secundar		
	TOTAL	5,1	66,6	2343,4	100,0
1.	Români	5,3	66,5	2348,5	100,2
2.	Maghiari	3,6	74,6	2136,2	91,2
3.	Romi (țigani)	0,1	35,6	3873,4	165,3
4.	Germani	6,8	74,3	1961,2	83,7
5.	Ucraineni	1,8	60,5	3210,6	137,0
6.	Ruși-Lipoveni	3,5	58,3	2178,2	93,0
7.	Turci	2,1	47,3	3006,0	128,3
8.	Sârbi	5,4	66,9	1712,8	73,1
9.	Tătari	5,0	66,3	2061,1	88,0
10.	Slovaci	2,2	63,4	2526,5	107,8
11.	Bulgari	5,9	65,7	1785,3	76,2
12.	Evrei	34,5	52,7	1288,3	55,0
13.	Croați	1,8	62,6	2115,4	90,3
14.	Cehi	3,3	65,2	2200,0	93,9
15.	Polonezi	6,7	67,4	2383,2	101,7
16.	Greci	18,0	64,4	1525,5	65,1
17.	Armeni	26,8	57,9	1133,3	48,4

Pe locurile cele mai favorizate se situează evreii, armenii și grecii, care sunt și ele mai „îmbătrânite”, având totodată și fertilitatea cea mai scăzută.

Deși demografia cunoaște de multă vreme relația inversă dintre fertilitate și gradul de instruire, nu ne vom grăbi cu afirmații apodictice, în lipsa unor studii aprofundate. Reține atenția faptul că la proporția absolvenților învățământului superior, maghiarii sunt sub media națională (3,6%), iar germanii se află deasupra mediei (6,8%), dar ambele naționalități au cea mai mare proporție a absolvenților

învățământului secundar. Cu alte cuvinte „stocul de învățământ superior și secundar” este mult mai ridicat decât media națională: 78,2% (maghiari) și 81,1% (germani), față de media de 71,7%. La romi acest „stoc” este de 35,7%, la turci, de 49,4%, de 62,3%, la ucraineni.

Tabelul 3

Populația feminină în vârstă de 15 ani și peste, după numărul copiilor născuți-vii, total și grupe de vârstă 45-49 ani, după religie (1992)

Nr. crt.	Religia	Copii născuți-vii la 1000 femei în vârstă			
		15 ani și peste	%	45 – 49 ani	%
	TOTAL	1802,0	100,0	2343,4	100,0
1.	Ortodoxă	1788,3	99,2	2328,6	99,4
2.	Romano-catolică	1830,8	101,6	2417,0	103,1
3.	Reformată	1701,5	94,4	2137,3	91,2
4.	Greco-catolică	1806,9	100,3	2043,7	87,2
5.	Penticostală	2807,8	155,8	4307,9	183,8
6.	Baptistă	1984,6	110,1	2514,9	107,3
7.	Adventistă	2131,6	118,3	2593,3	110,7
8.	Unitariană	1752,4	97,2	2250,2	96,0
9.	Musulmană	1953,3	108,4	2517,3	107,4
10.	Creștină după Evanghelie	2694,8	149,5	3732,3	159,1
11.	Evanghelică de confesiune augustană	1608,0	89,2	2144,0	91,5
12.	Creștină de rit vechi	2104,7	116,8	2300,1	98,5
13.	Biserica ortodoxă de stil vechi	2539,7	140,9	3656,7	156,5
14.	Evanghelică sinodo-presbiteriană	1510,3	83,8	1987,7	84,0
15.	Mozaică	734,7	40,8	1257,7	53,0

Să revenim la semnificația indicatorului „numărul de copii născuți-vii la 1000 femei”. Nu este în întregime valabilă echivalarea indicatorului la femeile în vârstă de 45-49 ani cu „descendența finală”. Este nevoie să se spună „descendența finală brută” adică descendența care nu ține seama de efectul mortalității. Un număr de 2 343,4 copii născuți-vii (sau 2,3 copii la o femeie) înseamnă numărul copiilor ce s-au născut în anii 1957-1991, de către femeile în vârstă de 45-49 ani la data recensământului, dar nu știm câți din aceștia au murit. Dacă nivelul de înlocuire a generațiilor este considerat de 2,2 copii (valoare transversală) pentru ca rata netă de reproducere să fie o fiică care continuă reproducerea unei mame, atunci se poate afirma că generațiile în vârstă de 45-49 ani (deci 1942-1946) și-au asigurat înlocuirea.

Aspecte inedite ne oferă repartitia fertilității după religie (tabelul nr.3). Sunt trecute în total 15 religii.

Nivelul cel mai înalt al fertilității se înregistrează la femeile care au declarat că aparțin religiilor: penticostală creștină după Evanghelie, biserica ortodoxă de stil vechi, adventistă, musulmană, baptistă. Afirmația este valabilă atât pentru fertilitatea întregii populații feminine în vârstă de 15-49 ani, cât și a cohortelor în vârstă de 45-49 ani. Or, patru din aceste religii aparțin confesiunilor neoprotestante, una este musulmană și una reprezintă biserica ortodoxă de stil vechi.

Menționăm că bisericile creștine, musulmană și mozaică acceptă ca principiu doctrinar acel „creșteți și vă înmulțiți“, înscris în Biblie. Aplicarea în practică este diferită.

Penticostalii sunt români, în proporție de 91,6%, romi, 3,6%, maghiari 2%; baptiștii sunt: 86,2% români, 11,7% maghiari; adventiștii sunt: 86,2% români, 10,7% maghiari. În schimb, biserica ortodoxă de stil vechi are 81,8% români, 7,2% ucraineni, 5,6%, ruși-lipoveni.

La recensământul din 1930 penticostalii nu figurează, iar biserica ortodoxă de stil vechi („stiliștii“) nu era recunoscută. Ea a apărut ca reacție la introducerea calendarului gregorian, dar se considera ortodoxă.

Nivelul cel mai scăzut al fertilității se înregistrează la femeile de religie mozaică, de religie evanghelică sinodo-presbiteriană, la reformații maghiari și evanghelică de confesiune augustană (germanii). Femeile de religie romano-catolică au o fertilitate ceva mai mare decât media națională.

Pentru aprecierea corectă a fertilității diferențiale după religie se cuvin făcute unele precizări. Mai întâi, trebuie precizat gradul de permisivitate a bisericii respective față de metodele planificării familiale (contracepție și avort). Este importantă și durata în decursul căreia o femeie aparține religiei respective.

În raport cu noțiunile de fertilitate „naturală“ și fertilitate „dirijată“ sau „controlată“, se poate afirma că femeile aparținând religiilor penticostală, adventistă, baptistă și creștină după Evanghelie se apropie de fertilitatea naturală, dar cu restricții. Romii, indiferent de opțiunea religioasă, sunt cei mai apropiați de fertilitatea naturală. Oricum, problema trebuie adâncită.

Schițarea „profilurilor demografice“ pe naționalități trebuie să opereze cu un minimum de indicatori. Până la „micromonografii“ mai este mult. Sunt necesare informații istorice, geografice, antropologice, culturale, rămâne deci un deziderat de viitor. Vom folosi câteva elemente precum evoluția numerică a populației naționalității respective¹, distribuția ei în teritoriu, repartiția după sex și vârstă, după fertilitate și religie, precum și după nivelul școlii absolvite.

I. ROMÂNII

Numărul populației având naționalitatea română a evoluat astfel:

1930.....	11 118 170
1956.....	14 996 114
1966.....	16 746 510
1977.....	18 999 565
1992.....	20 408 542

¹ Pentru acest indicator se vor folosi *Anuarul demografic al României*, 1974. Date demografice (1994) și recensământul 1992.

Ponderea ei (în %) a crescut de la un recensământ la altul: 77,9 (1930), 85,7% (1956), 87,7% (1966), 88,1% (1977), pentru a ajunge la 89,5%, în 1992.

Evoluția numerică a românilor a fost determinată de regimul de natalitate și mortalitate: migrația internațională (emigrări și imigrări) nu au avut o contribuție semnificativă la această evoluție, cu excepția perioadei 1990-1994, când s-a înregistrat o emigrație mai mare.

Rata medie anuală de creștere a românilor s-a diminuat ca urmare a reducerii sporului (excedentului natural), reproducând – *grosso modo* – dinamismul populației totale. Creșterea ponderii românilor se explică și prin scăderea ponderii altor naționalități, care au cunoscut o emigrație importantă.

Din punct de vedere teritorial, pe județe și provincii istorice, ponderea românilor variază. În județele din Oltenia, Muntenia și Moldova, ea este cuprinsă între 90 și 99%. În unele județe din Transilvania ea este mai scăzută. În județul Harghita românii reprezintă 14,1% din populația județului, în județul Covasna 23,4%, în județul Mureș, 52,1%, în județul Satu Mare, 58,5%, în județul Bihor, 66,5%. Acestea sunt valorile cele mai scăzute. Pe provincii istorice proporția românilor este de 72,9% în Crișana-Maramureș, 72,2% în Transilvania și 82,4% în Banat.

Este locul să amintim că în perioada interbelică în provinciile de dincolo de Carpați proporția românilor la orașe era foarte redusă. Dr. Sabin Manuila afirma (în 1929) că situația se va schimba, datorită natalității mai ridicate a românilor din hinterlandul orașelor și imigrării acestora. Dăm cu titlu ilustrativ această schimbare.

Industrializarea din ultimele decenii a provocat o intensă migrare a populației românești, în special din județele mai puțin industrializate și cu excedent natural ridicat. Faptul că în prezent aproape 94% din populația Sibiului sunt români, are ca explicație suplimentară emigrarea sașilor. Proporția ridicată a românilor în Brașov (88,8%) este în bună parte contribuția persoanelor venite din unele județe din Moldova.

Tabelul 4

Proporția populației românești în unele orașe din Transilvania,
Banat și Crișana-Maramureș

%

	1930	1992
Brașov	32,5	88,8
Cluj	35,9	75,6
Târgu-Mureș	26,7	46,2
Sibiu	36,7	93,7
Timișoara	24,6	82,1
Oradea	26,3	64,8

După religie românii sunt în proporție covârșitoare ortodocși (94,7%). Spre deosebire însă de perioada interbelică a crescut ponderea românilor aparținând altor religii.

		%
Ortodocși	19 322 047	94,7
Romano-catolici	361 324	1,8
Greco-catolici	191 453	0,9
Penticostali	203 220	1,0
Advențiști, bapțiști, creștini după Evanghelie		
.....	204 304	1,0

În articolul autorului („Academica“, anul II, 11 (23), 1992) s-au dat unele informații istorice privind diferitele confesiuni în România, făcându-se remarcă că religia romano-catolică a progresat foarte mult în Moldova („Catolicizarea Moldovei?“). NU vom reveni asupra acestui subiect: el merită însă un studiu aparte.

Indicii demografici precum: raportul de masculinitate, vârsta medie și mediană, gradul de îmbătrânire demografică, fertilitatea, nivelul școlii absolvite se situează la nivel național. Considerațiile ce se fac pentru populația României sunt practic în întregime valabile pentru români, grație ponderii mari (89,5%) pe care aceștia o dețin în populația totală. Cel mult, o mențiune privind proporția neștiutorilor de carte. Față de media națională de 3,1% din populația în vârstă de 12 ani și peste, la români ea este de 3,0%, fiind de câteva ori mai ridicată ca la maghiari, germani, evrei, croați și armeni.

2. MAGHIARI

Dintre naționalitățile conlocuitoare cea mai importantă numeric este cea maghiară. Ponderea ei, deși a scăzut, continuă să fie ridicată: 7,1%, la recensământul din 1992.

Tabelul 5

Numărul și ponderea maghiarilor (%) la recensământurile din 1930, 1956, 1966, 1977 și 1992

Anul	Număr	%
1930	1 423 459	10,0
1956	1 587 675	9,1
1966	1 619 592	8,5
1977	1 713 928	7,9
1992	1 624 959	7,1

Notă: Persoanele care s-au declarat „secui“ au fost incluse la „maghiari“.

Spre deosebire de germani și evrei, al căror număr a fost puternic influențat de evenimentele istorice, dar și de o emigrație sistematică, evoluția numărului

maghiarilor este urmarea regimului demografic din această perioadă. De aceea creșterea a fost pozitivă, cu excepția perioadei cuprinse între recensământurile din 1977 și 1992. Într-adevăr, în această perioadă numărul maghiarilor scade cu 88 969 persoane, cu circa 5%. Explicația trebuie căutată în emigrația din anii 1990-1991. Cum acest flux a antrenat, probabil, mai mulți bărbați decât femei – ipoteză, firește – s-a schimbat proporția între sexe.

Cât privește distribuția teritorială a maghiarilor se remarcă că ei se află aproape în întregime în provinciile de peste Carpați, anume 98,7%. Doar 1,3% din maghiarii înregistrați la recensământul din 1992 se aflau în celelalte provincii istorice: 8 585 în municipiul București, 6 471 în Moldova, 2 524 în Muntenia, 1 911 în Oltenia și 1 545, în Dobrogea. Această situație pare ciudată, dacă ne referim la recensământul din 1930 (în granițele actuale) când numărul maghiarilor din provinciile amintite se ridica la aproape 60 000, ceea ce reprezenta 4,2% din totalul maghiarilor din România. În Municipiul București, erau 24 052 maghiari, deținând 3,8% din populația acestuia. Iată, un subiect ce se cere a fi cercetat mai în amănunțime.

Proporția maghiarilor în județele din Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș variază, după cum se vede din tabelul nr.6.

În două județe (Harghita și Covasna) maghiarii dețin o pondere de 84,7% și, respectiv, de 75,2%. În celelalte județe ponderea este sub 40%.

Aspecte semnificative rezultă din examinarea situației maghiarilor pe cele două medii: în municipii și orașe ponderea lor este ceva mai mare decât în populația națională (7,4% față de 7,1%). Desigur, ar trebui examinată situația din fiecare județ.

Tabelul 6

Numărul și proporția maghiarilor (%) în populația județelor din provinciile istorice Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș (în ordine descrescândă)

	Județul	Număr	%		Județul	Număr	%
	TOTAL	1 624 959	7.1	7.	Cluj	146 186	19,9
1.	Harghita	295 104	84.7	8.	Arad	61 011	12,5
2.	Covasna	175 502	75.2	9.	Maramureș	54 902	10,2
3.	Mureș	252 651	41.4	10.	Brașov	63 558	9,9
4.	Satu Mare	140 392	35.0	11.	Timiș	62 866	9,0
5.	Bihor	181 703	28.4	12.	Bistrița-Năsăud	21 098	6,5
6.	Sălaj	63 151	23.7	13.	Hunedoara	33 849	6,2
				14.	Alba	24 765	6,0

Am arătat în altă parte că maghiarii aparțin, în principal, unui număr de trei religii. Dăm repartiția mai detaliat.

Tabelul 7

Repartiția maghiarilor după religie (1992)

	Religia	Număr	%		Religia	Număr	%
	TOTAL	1 624 959	100,0	5.	Greco-catolică	23 393	1,4
1.	Reformată	765 370	47,1	6.	Baptistă	12 845	0,8
2.	Romano-catolică	669 420	41,2	7.	Evanghelică sinodo-presbiteriană	12 842	0,8
3.	Unitariană	74 021	4,6	8.	Adventistă	8 280	0,5
4.	Ortodoxă	27 828	1,7	9.	Penticostală	4 339	0,3

La un loc, religiile reformată, romano-catolică și unitariană dețin 93% în rândul maghiarilor. În județul Harghita romano-catolicii sunt de cinci ori mai mulți decât reformații; în Covasna vecină cele două religii sunt la paritate, în schimb, în județul Mureș reformații depășesc de 2,7 ori pe romano-catolici, în județul Cluj, de 3,2 ori. Reține atenția faptul că 51 221 (3,1%) maghiari sunt de religie ortodoxă și greco-catolică. Recitirea istoriei voievodatului Transilvaniei, a istoriei diferitelor confesiuni este absolut obligatorie pentru înțelegerea problemelor de mai sus. Unele informații istorice se găsesc în articolul nostru din „Academica” (Anul II). Nr.11, septembrie 1992. Repetăm totodată necesitatea de a se aborda problema căsătoriilor mixte. Faptul că fertilitatea în județul Harghita este mai ridicată decât în județul Covasna ar putea fi pus în legătură cu preponderența religiei romano-catolice în Harghita? O simplă întrebare.

Sub raport demografic, constatăm, în primul rând, că raportul de masculinitate este ceva mai redus decât media națională: 94 bărbați la 100 femei, ceea ce corespunde unei proporții de 51,6% femei, și 48,4% bărbați în populația totală.

Este posibil de estimat care este contribuția supramortalității masculine și a emigrației selective. Un element suplimentar ar fi faptul că în județul Harghita speranța de viață la naștere a femeilor este cu 7 ani mai mare ca a bărbaților, indicând deci o supramortalitate accentuată a bărbaților.

Sub raportul structurii pe vârste, maghiarii sunt mai îmbătrâniți demografic decât românii. Vârsta medie și cea mediană sunt de 37 ani, proporția persoanelor în vârstă de 60 ani și peste este aproape de 20%, depășind chiar proporția populației tinere (19,1%).

Fertilitatea maghiarilor este cu puțin sub media națională. Numărul de copii născuți-vii de către femeile de naționalitate maghiară, în vârstă de 15 ani și peste, a fost de 1 708,5 (cu 5,2% sub medie), în schimb fertilitatea la femeile în vârstă de 45-49 ani a fost cu aproape 9% sub nivelul mediu.

Din păcate, mortalitatea nu ne este cunoscută, pe naționalități. Faptul că în județele Covasna și Harghita proporția populației maghiare este de 75% și, respectiv, de 85%, nivelul mortalității maghiarilor poate fi considerat cel valabil pentru populația întregului județ. Problema va fi reluată mai târziu.

„Stocul de învățământ superior și secundar” al maghiarilor este peste media națională iar proporția neștiutorilor de carte este foarte redusă.

3. ROMII (ȚIGANII)

Problema numărului romilor ridică numeroase probleme. Cifra de 401 087, înregistrată în 1992, este considerată ca fiind subestimată de către Comisia Națională pentru Statistică, ca și de către organizațiile romilor. Vom reaminti cu acest prilej modul cum a fost înregistrată naționalitatea la recensământul din 1992.

„Naționalitatea” este cea înregistrată pentru fiecare persoană în formularul de recensământ pe baza liberei declarații și după propria opțiune, fără nici un fel de constrângere. Pentru copiii sub 14 ani s-a înregistrat naționalitatea potrivit declarațiilor părinților (vol.I, p.986).

Datele privind numărul persoanelor aparținând celorlalte naționalități nu au făcut obiectul contestațiilor venite din partea reprezentanților acestora. Problema este însă valabilă pentru romi.

Să prezentăm mai întâi datele.

Tabloul 8

Numărul și proporția romilor (%) la recensământurile
din 1930, 1956, 1966, 1977 și 1992

Anul	Număr	%
1930	242 656	1,7
1956	104 216	0,6
1966	64 197	0,3
1977	227 398	1,1
1992	401 087	1,8

Aceste oscilații nu pot fi înțelese decât numai dacă vom lua în considerare modul în care romii și-au declarat naționalitatea. Chiar dacă nu s-a făcut nici o injocțiune oficială, există o anumită presiune socială și psihologică, datorită căreia un număr de romi nu își declară adevărata naționalitate.

După unele estimări din cercetări prin sondaj, numărul romilor ar fi de 1-1,2 milioane persoane. Nu vom lua în discuție cifra de 2 milioane sau chiar mai mult, deoarece nu cunoaștem modul în care s-a ajuns la o asemenea cifră.

Chiar dacă 401 087 este o cifră subestimată, ea poate fi considerată ca un „eșantion”, cu destulă putere de reprezentivitate. O oarecare „distorsiune” (statistic vorbind) este posibilă: s-au declarat „romi” cei care au depășit o barieră psihologică și nu s-au jenat de apartenența lor la această etnie. Cum numărul romilor între 1977-1992 a crescut cu 76,4% (în timp ce numărul populației României a crescut cu 5,8%) este un indiciu al creșterii conștiinței civice și etnice a romilor, ceea ce va duce ca viitorul recensământ să înregistreze situația numerică a romilor.

Repartiția teritorială a romilor arată totuși unele concentrări, nu însă de amploarea celei pe care o au maghiarii.

Tabelul 9

Numărul și proporția romilor (%) pe județele României (1992)
(în ordine descrescătoare)

	Județul	Număr	%		Județul	Număr	%
	TOTAL	401 087	1,8	6.	Giurgiu	10 714	3,4
1.	Mureș	34 798	5,7	7.	Ialomița	9 869	3,2
2.	Sibiu	18 730	4,1	8.	Alba	12 661	3,1
3.	Sălaj	9 224	3,5	9.	Bistrița-Năsăud	9 004	2,8
4.	Bihor	21 796	3,4	10.	Arad	13 325	2,7
5.	Călărași	11 515	3,4	11.	Satu Mare	9 823	2,5

Pe provincii istorice proporția romilor este următoarea: 2,8%, Transilvania, 2,5%, Crișana-Maramureș, 2,1%, Banat, 1,8%, Muntenia, Oltenia, 1,5%, Moldova, 0,8%, Dobrogea, 0,6%. Municipiul București, deși are o proporție sub media națională (1,4%), în schimb numărul absolut este mare: Capitala României are 24 990 romi (țigani); cu cei din Sectorul Ilfov cifra se ridică la 32 984.

Interesantă este repartitia romilor după limba maternă: 54,3% declară limba română ca limbă maternă, 40,9%, limba țigănească, 4,7%, limba maghiară.

Indicii demografici ai romilor diferă semnificativ de cei ai românilor și ai celorlalte naționalități.

Raportul de masculinitate este de 102,5 bărbați la 100 femei. S-ar putea să fie efectul subînregistrării femeilor, neputându-se vorbi de o supramortalitate feminină.

Vârsta medie a întregii populații este 22,9 ani, vârsta mediană 18,7 ani, proporția populației vârstnice este de 5,1%, a populației tinere (0-14 ani) de 41,4%. Acești indici sunt caracteristici populațiilor țărilor în curs de dezvoltare. Se poate afirma că tranziția demografică a romilor nu s-a încheiat încă. Ei au parcurs însă, în mare parte, tranziția mortalității și sunt la începutul tranziției fertilității.

La recensământul din 1992 numărul copiilor născuți-vii de femeile în vârstă de 15-49 ani a fost de 2 449 la 1000 de femei cu 67% deasupra mediei, dar la vârsta de 45-49 ani, acest indice la romi era cu 65% deasupra mediei naționale. Față de maghiari el este cu 81% mai mare, iar față de germani este dublu.

Afirmațiile făcute uneori la sesiuni științifice potrivit cărora natalitatea romilor este de câteva ori mai înaltă ca a românilor și că numărul de copii revenind la o familie ar fi de 6-7, sunt lipsite de suport informațional. Nici referirea la o pretinsă fertilitate naturală a romilor nu are temei. S-ar putea admite ipotetic o asemenea fertilitate doar la unele segmente ale populației romilor (după ocupație, mod de viață, etc.), ceea ce însă trebuie dovedit.

Ca religie dominantă, romii mărturisesc religia ortodoxă (85,3%), urmează religia romano-catolică (4,8%), reformată (4,4%), penticostală (2,0%). Relativ ridicată este proporția „ateilor” și a persoanelor „fără religie”: 0,9%, față de media națională care este de 0,15%.

După nivelul școlii absolvite romii ocupă locul cel mai de jos în raport cu celelalte naționalități, iar proporția analfabeților este cea mai ridicată.

4. GERMANII

Cândva pe locul al treilea în structura etnică a României, germanii au regresat mult numeric, după cum ne arată datele de mai jos.

Tabelul 10

Numărul și ponderea germanilor (%) la recensământurile din 1930, 1956, 1966, 1977 și 1992

Anul	Număr	%
1930	633 488	4,4
1956	384 708	2,2
1966	382 595	2,0
1977	359 109	1,7
1992	119 462	0,5

Notă: Persoanele care s-au declarat „șvabi” și „sași” sunt incluse la „germani”.

Pentru a înțelege istoria germanilor din România trebuie recitită istoria ei contemporană. Germanii au cunoscut strămutări de populație, deportări și o emigrație sistematică. Vom aminti că la recensământul din 1948 numărul persoanelor care au declarat germana ca limbă maternă s-a cifrat la 343 913. Să presupunem că el este egal cu numărul germanilor după naționalitate. Or, creșterea de la 343 913 (1948) la 384 708 (1956) trebuie înțeleasă ca urmare a repatrierii germanilor din U.R.S.S., strămutați forțat în anul 1945.

Scăderea numărului germanilor după 1956 este legată de repatrierea lor în Germania. Perioada cu cea mai intensă emigrare este cea din anii 1990-1991. Desigur, există studii complete, publicate mai ales în Germania, privind evoluția germanilor din România.

Repartiția teritorială a celor 119 462 germani în 1992 este următoarea:

Tabelul 11

Numărul și proporția germanilor (%) pe județele României (1992)

	Județul	Număr	%		Județul	Număr	%
	TOTAL	119 462	0,5	7.	Mureș	4 588	0,8
1.	Sibiu	17 122	3,8	8.	Alba	3 243	0,8
2.	Timiș	26 722	3,8	9.	Hunedoara	3 634	0,7
3.	Satu Mare	14 351	3,6	10.	Maramureș	3 416	0,6
4.	Caraș-Severin	11 936	3,2	11.	Bistrița Năsăud	954	0,3
5.	Arad	9 392	1,9	12.	Suceava	2 376	0,3
6.	Brașov	10 059	1,6	13.	București	4 391	0,2

Germanii sunt localizați în Banat (în principal, șvabii), în Transilvania (sașii) și în Crișana-Maramureș. Pe provincii istorice proporția germanilor este următoarea:

3,6%, Banat, 1,4%. Crișana-Maramureș, 0,9%, Transilvania. În provinciile istorice Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea (cu excepția municipiului București și a județului Suceava – partea de Sud a Bucovinei) numărul germanilor se ridică la 3 344, adică 2,8% din total. Reamintim că în 1930 numărul germanilor din București a fost de 14 231, iar în Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea cifra totală a germanilor se ridică la aproape 50 000. Nu vom intra în considerații istorice, antropologice, culturale; ele vor fi reținute de specialiști.

După religie, germanii sunt romano-catolici (șvabii, în principal) și evanghelici de confesiune augustană (sașii în principal). Mai exact, romano-catolicii dețin 59,4%, evanghelicii de confesiune augustană 22,9%. Se mai înregistrează 6,8% ortodocși, 2,4% credincioși ai bisericii evanghelice sinodo-presbiteriene.

În schimb, religiile neoprotestante (penticostalii, baptiștii, adventiștii) dețin o pondere redusă.

Regimul demografic, asociat cu emigrările, explică particularitățile demografice ale germanilor.

Raportul de masculinitate este sub media națională:

82,4 bărbați la 100 femei. Bărbații dețin 45,2%, iar femeile 54,8% din total; este o disproporție care ar putea fi o indicație asupra faptului că emigrația a antrenat în special bărbați. Disproporția este mai mare mai ales la populația vârstnică; la 100 bărbați în vârstă de 60 ani și peste revin circa 220 femei de aceeași vârstă.

Repartiția după vârstă ne indică o populație îmbătrânită demografic. Vârsta medie este de 42,9 ani, cea mediană de 46,4% ani, populația vârstnică reprezintă 22,4%, depășind cu mult greutatea specifică a populației tinere (14,6%).

Fertilitatea populației feminine este cu mult sub media națională: circa 83%, atât pentru populația în vârstă de 15-49 ani, cu circa 86% la cohorțele în vârstă de 45-49 ani.

Cât privește „stocul de învățământ” al germanilor, el este superior mediei naționale: 6,8% (învățământul superior) și 74,3% (învățământul secundar).

Să mai adăugăm că rata analfabetismului este sub 1%, de câteva ori mai redusă ca la romi, unde aceasta este de 3%.

5. UCRAINENII

Cu un număr de 65 764 și o pondere de 0,3% în populația României, ucrainenii ocupă locul 4 în rândul naționalităților după numărul populației. Evoluția numerică însă atrage atenția asupra unor aspecte interesante.

Tabelul 12

Numărul și ponderea ucrainenilor (%) la recensământurile din 1930, 1956, 1966, 1977 și 1992

Anul	Număr	%
1930	45 875	0,3
1956	60 479	0,3
1966	54 705	0,3
1977	55 510	0,3
1992	65 764	0,3

Noiă: „Rutenii” și „huțulii” sunt incluși la „ucraineni”.

Fără un studiu amănunțit este inexplicabilă scăderea numărului ucrainenilor între 1956 și 1966. Reține de asemenea atenția creșterea numărului ucrainenilor din 1977 până la 1992, cu 18,5%, în timp ce populația totală a crescut cu 5,8%. Altfel spus, rata medie anuală de creștere a ucrainenilor a fost de 1,2%, în timp ce numărul populației României a crescut cu 0,4% anual. Să fi contribuit la aceasta numai natalitatea mai ridicată a ucrainenilor? Nu ar fi exclus ca la recensământul din 1992 să se fi declarat ucrainenii persoane care, la recensământurile anterioare, să se fi declarat de alte naționalități. În lipsa unei imigrări rămâne de verificat această ipoteză. Aceasta, cu atât mai mult cu cât ucrainenii au cea mai redusă proporție a populației urbane (16,2% față de 54,3%), cât este media națională.

Distribuția teritorială are câteva particularități.

Tabelul 13

Numărul și proporția ucrainenilor (%) pe județele României (1992)

	Județul	Număr	%		Județul	Număr	%
	TOTAL	65 764	0.3	6.	Satu Mare	1 362	0.3
1.	Maramureș	36 685	6.8	7.	Arad	840	0.2
2.	Suceava	9 549	1.4	8.	Botoșani	644	0.1
3.	Tulcea	3 847					
4.	Caraș-Severin	4 118					
5.	Timiș	6 468	0.9				

Circa 70% din numărul total al ucrainenilor se află în Maramureș și Suceava (partea de sud a Bucovinei), Banatul deține și el 16% din numărul ucrainenilor. Să amintim că în perioada interbelică (România Mare), numărul ucrainenilor a fost de 582 115, concentrați în Basarabia și Bucovina (96,7%).

Atunci când se examinează problema ucrainenilor din România este necesară o referire la numărul românilor din Ucraina, în special al celor din regiunea Cernăuți (circa 185 000) și din regiunea Transcarpatică, situată în fața Maramureșului.

Ucrainenii sunt, în cea mai mare parte, ortodocși (80,3%). Urmează penticostalii (7,7%), aderenții bisericii ortodoxe de stil vechi (3,5%). Greco-catolicii dețin 2,6% din numărul total al ucrainenilor. Este o trăsătură caracteristică a ucrainenilor din Bucovina istorică care îi deosebea de ucrainenii din Galiția, marea majoritate a acestora fiind greco-catolici.

Iată ce aflăm sub raport demografic despre ucrainenii. Raportul de masculinitate este supraunitar 101,2 bărbați la 100 femei, structura pe vârste arată o populație relativ mai tânără decât a românilor: vârsta medie 32,9 ani, vârsta mediană 30,4 ani, proporția populației tinere circa 26%, iar a populației vârstnice, de 15%.

Fertilitatea populației feminine este cu 33,3% mai înaltă ca a populației totale. Se va reține deci că ucrainenii din România au o structură demografică relativ tânără, o fertilitate mai ridicată, o proporție mare a populației rurale, un stoc de învățământ mai redus. De acești factori trebuie să se țină seama la evaluarea „potențialului reproductiv” și la estimările prospective.

6. RUȘII - LIPOVENII

Denumirea de „lipoveni“ este folosită pentru acei ruși care țin de biserica „creștină de rit vechi“, desprinsă din biserica ortodoxă rusă. Istoria ei a fost prezentată în articolul meu din „Academica“.

Rușii-lipovenii au fost, la recensământul din 1992, în număr de 38 606, ceea ce reprezintă, 0,2% din populația totală. Reține atenția faptul că între recensământurile din 1977 și 1992 numărul acestei naționalități a crescut cu o rată medie anuală de 1,2% (ca și la ucraineni).

Ei sunt localizați în Dobrogea (68%), mai ales în Delta Dunării, urmează apoi județele Brăila, Iași și Suceava. În provinciile istorice de dincolo de Carpați rușii-lipoveni sunt practic inexistenți.

Din totalul de 38 606 ruși-lipoveni 62,2% țin de biserica creștină de rit vechi, iar 31,8% sunt ortodocși. Sectele neoprotestante nu au prozeliți în rândul acestei etnii.

Populația este mai îmbătrânită decât media națională: vârsta medie este de 37,5 ani și cam tot atât este și vârsta mediană. Proporția populației tinere este scăzută: 18,7% în populația totală. Fertilitatea este cam la nivelul național. „Stocul de învățământ“ este mai redus; proporția populației rurale este înaltă.

7. TURCII

Numărul lor este de 29 832 la ultimul recensământ, ceea ce reprezintă 0,1%. Dinamica între cele două recensăminte a fost accentuată: numărul turcilor a crescut, în perioada 1977-1992, cu 1,7% anual, o rată foarte ridicată. Ea nu ar putea fi explicată numai prin excedentul natural propriu.

Marea majoritate a turcilor se află în Dobrogea: 27 685 sau 9%. Religia lor este musulmană (97,3%).

Populația este tânără sub raport demografic: vârsta medie 27,4 ani, cea mediană 23,7 ani, proporția bătrânilor, 8,6%, a tinerilor, 33,2%.

Prin aceste caracteristici turcii se apropie de romi, dacă mai adăugăm și „stocul de învățământ“ care este modest.

8. SÂRBII

Numărul lor, de 29 408, este aproape egal cu numărul turcilor. Între cele două recensăminte, el a scăzut cu aproape 15%. Explicația poate fi emigrația. Religia predominantă este cea ortodoxă (89,2%), dar 5% țin de biserica ortodoxă de stil vechi, iar 3,1% sunt romano-catolici.

Localizarea lor: Banatul (84%), județul Arad (5,9%). Faptul că 4,7% din numărul total al sârbilor se află în Oltenia (județul Mehedinți) se explică prin aceea că la împărțirea administrativ-teritorială o parte din teritoriul Banatului a fost atașată județului Mehedinți.

Caracteristicile demografice ale sârbilor sunt cele ale unei populații îmbătrânite; vârsta medie 42,4 ani și mediană 43,9 ani, proporția tineretului este

foarte scăzută; 13,7% în totalul populației. Fertilitatea este cu 22% mai mică decât cea națională.

9. TĂTARI

Numărul lor este de 24 596, circa 0,1% din populația României. Față de 1977, numărul tătarilor a crescut cu 5,3%. Sunt localizați, aproape în întregime, în județul Constanța (98%), sunt musulmani în totalitate (99%). Spre deosebire de turci au o structură demografică mai îmbătrânită și o fertilitate cu circa 30% sub nivelul fertilității turcilor.

CELELALTE NAȚIONALITĂȚI

Cu efective cuprinse între 2 000 și 20 000, celelalte naționalități reprezintă circa 67 000 (0,3%).

Fiecare naționalitate are particularitățile sale demografice, așa cum le are pe cele istorice și culturale.

Slovacii, în număr de 19 594, sunt localizați în Crișana- Maramureș (județele Arad și Bihor), dar și în Banat (județul Timiș). Romano-catolicii dețin 66%, urmați de evanghelicii sinodo-presbiterieni (18,8%) și de ortodocși (4,3%).

Îmbătrânirea demografică ceva mai accentuată ca la români.

Bulgarii au un număr sub 10 000, mai exact 9 851; ei sunt în scădere față de 1977. Ei se află în județele Timiș și Arad (77%), dar și în județul Dâmbovița (8,2%), circa 75% sunt romano-catolici, ortodocșii reprezintă 21,4%.

Bulgarii au caracteristicile unei populații foarte îmbătrânite: vârsta mediană, 45,7 ani, proporția tinerilor 13,5%, a bătrânilor, 28%. Fertilitatea este și ea scăzută, aflându-se cu 25% sub media națională.

Evreii: cu un număr de 8 955, reprezintă un caz demografic deosebit, ca urmare a istoriei lor atât de dramatice din ultimele șase decenii. Populația este cea mai îmbătrânită din România: vârsta medie este de 59,5 ani, cea mediană se ridică la 66,4 ani. Populația în vârstă de 60 ani și peste deține aproape 65% din populația etniei respective, în timp ce populația în vârstă de 0- 14 ani deține 3,8% din total. În schimb, evreii au cea mai mare proporție a populației cu studii superioare. Aproape 44% trăiesc în municipiul București. La religie, 84,5% sunt mozaici.

Cehii, în număr de 5 797, sunt concentrați în județele Caraș- Severin (63%), dar și județele Mehedinți (de fapt, partea din Banat), în județele Arad și Timiș. Alături de romano-catolici majoritari (83%), o parte din cehi sunt ortodocși și bapțiști.

Croații, al căror număr este de 4 085, se află – ca și cehii – în județul Caraș- Severin (90%). Proporția romano-catolicilor este de aproape 97%. Gradul de îmbătrânire a populației este mijlociu. Fertilitatea croaților este sub media națională.

Polonezii, care sunt în număr de 4 232, se află concentrați în județul Suceava (65,6%), în municipiul București și în județul Hunedoara. Romano-catolicii dețin 88,1%, urmați de ortodocși (7,4%) și greco-catolici (2,7%). Îmbătrânirea demografică este foarte avansată; populația vârstnică reprezintă 30%.

Grecii din România sunt în număr de 3 940 la ultimul recensământ. Cei mai mulți se află în Dobrogea (31%), dar și în județele Brăila și Galați. Un număr important de greci trăiesc în București (24%). Grecii sunt ortodocși (94,8%), totuși 3,2% sunt romano-catolici și greco-catolici. Populația este foarte îmbătrânită.

Armenii, al căror număr a fost sub 2 000, (mai exact, 1957), se află în municipiul București (46%), dar și în județul Constanța (27%). În proporție de 72,1% sunt ortodocși. Urmează romano-catolicii. Cu o vârstă medie de 51 ani și o vârstă mediană de 56 ani, cu o populație în vârstă de 60 ani deținând 45% din populația etnică lor, armenii se numără printre naționalitățile cele mai îmbătrânite din România.

REMARCI FINALE

Se va constata că „profilurile demografice” ale naționalităților oferă un număr limitat de caracteristici. Este deci un început. Ar trebui continuat cu caracteristici educaționale, sociale și economice. De pildă, un mare interes prezintă proporția populației fiecărei naționalități în mediile urban și rural. Croații, ucrainenii, rușii-lipovenii, bulgarii, romii sunt „rurali”; grecii, evreii, armenii sunt cei mai „urbani”. Dar aceste caracteristici sociologice se cer completate cu altele economice și sociale. La rândul lor, istoria trebuie sollicitată și ea. În final, s-ar ajunge la monografiile ale naționalităților respective. Chiar dacă ponderea unor naționalități este astăzi atât de mică, contribuția la patrimoniul național românesc, ca rezultat al unei conviețuiri de secole, este foarte importantă.

Pentru estimările prospective se va reține că romii, ucrainenii, turcii, rușii-lipovenii au un „potențial” mai ridicat. S-ar putea ca structura etnică a României să se modifice în următoarele decenii.

Proiectările demografice experimentale care s-au făcut în ultimul timp ajung la constatarea că populația României va scădea, ca urmare a unei fertilități tot mai mici din ultimii ani (nu se asigură înlocuirea generațiilor), a unei mortalități înalte și a unei emigrații semnificative. Proporțiile diferitelor etnii se vor modifica în mod fatal. Pe lângă toate, implicațiile geopolitice se cer evaluate cu grijă de pe acum.